

นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ Buddhist Education innovation

นิภาภัทร ปรากฎผล

Nipapath prakotpol

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Philosophy Buddhist Educational Administration

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: nipapath1991@gmail.com

บทคัดย่อ

นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับระบบการศึกษาไทย ซึ่งการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน เช่น การนำหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา 3 ประการ คือ 1. อธิศีลสิกขา 2. อธิจิตสิกขา 3. อธิปัญญาสิกขา โดยนำพัฒนาผู้เรียนด้วย การพัฒนาด้านศีล การพัฒนาด้านพฤติกรรม หรือศีล จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของคนหมู่มากในสังคมจะได้เกื้อกูลกัน การพัฒนาด้านจิตใจ การมีจิตที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ความดีงามสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพ มีความเข้มแข็งมั่นคง และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพ มีความเบิกบานผ่องใส สงบสุข และการพัฒนาด้านปัญญา การพัฒนาตนให้มีความฉลาด มีสติปัญญา ในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูล ซึ่งการที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยระบบการศึกษาเป็นพื้นฐาน เนื่องด้วยการศึกษานั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยชาติ และมวลมนุษย์ก็อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: นวัตกรรม; การศึกษา; เชิงพุทธ.

Abstract

Buddhist education innovation is very important for the Thai education system. Applying the principles in education for the benefit of the learners. Buddhist education innovation is very important for the Thai education system, for example, adopting Buddhist principles is the threefold principle consists of 1. Precepts, 2. Meditation, 3. Wisdom by leading learners to develop precepts and behavior. Which is necessary for the lifestyle of the majority of the society so that they can support each other. Psychological development is a complete mind with virtue, goodness, good health, cheerfulness and peace. And intellectual development. Developing one's intelligence and intelligence. Initially, you need to find a mentor, a mentor, a book friend, and a good general social environment. And intellectual development. Developing one's intelligence and intelligence. Initially, you need to find a mentor, a mentor, a book friend, and a good general social environment. The effective human resources rely on the educational system as the basis for education is a learning process that occurs with humanity, and humanity relies on education as a tool for developing knowledge, abilities and skills. Go with morality. To increase one's potential to be able to live happily with others in society.

Keywords: Buddhist; Education; innovation.

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) มีเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาการศึกษาว่า 1. คุณภาพการศึกษาของไทยดีขึ้น 2. กำลังคนได้รับการผลิตและพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ 3. มุ่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม สนับสนุนการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน 4. คนไทยได้รับโอกาสในเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 5. ระบบบริหารจัดการการศึกษามีประสิทธิภาพตามหลักธรรมาภิบาล การที่จะพัฒนาประเทศไทยไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น จะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็ง และมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการการพัฒนาทั้งในระยะกลางและระยะยาว โดยเฉพาะ “การพัฒนาคน” ให้มีการเตรียมความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสิ่งที่สำคัญที่สุดคือทักษะการเรียนรู้และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

เนื่องด้วยการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยชาติ และมวลมนุษยชาติก็อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวและสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อให้เรียนรู้ จดจำ นำไปใช้และพัฒนาต่อยอดการเรียนรู้นั้นขึ้นไปเรื่อย ๆ (ธนภัทร จันทรเจริญ, 2562)

ปัจจุบันได้มีการนำเอาสื่อสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้เพื่องานด้านการศึกษาทุกระดับอย่างแพร่หลายอำนวยความสะดวกให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ไร้ขีดจำกัดทั้งในเรื่องเวลาและสถานที่ ส่งเสริมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มีรูปแบบและเป้าหมาย ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทักษะด้านต่าง ๆ ด้วยตนเองและยังช่วยส่งเสริมการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้อีกช่องทางหนึ่ง

(วราพร ดำจับ, 2562) แต่แท้จริงการศึกษาไทยตลอดระยะเวลานับ 10 ปี ที่ผ่านมาเราจะได้ยินคำว่า “ปฏิรูปการศึกษา” และไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง ทุกรัฐบาลที่ผ่านมาก็เช่นเดียวกัน มักจะชูนโยบายหลักในการหาเสียงหรือสร้างความเชื่อมั่น คือ การพัฒนาการศึกษา แต่เมื่อได้เข้ามาบริหารประเทศ การปฏิรูปการศึกษาไม่ค่อยมีความก้าวหน้า อาจเพราะนักวิชาการต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีประสบการณ์เป็นผู้สอนในสถานศึกษา จึงไม่เข้าใจปัญหาที่มีอยู่จริงในสถานศึกษา (วิลาสินี วัฒนมงคล, 2561)

เราจะได้ยินบ่อยครั้งถึงการคำว่าประเทศกำลังพัฒนา เวลาผ่านไป 10 ปี ก็ยังเป็นประเทศกำลังพัฒนา แต่การเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงอย่างเป็นรูปธรรมยังพบเห็นได้ค่อนข้างน้อย การจะขับเคลื่อนประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นั้นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยระบบการศึกษาเป็นพื้นฐาน รัฐธรรมนูญแต่ละฉบับ จะมีการเขียนถึงการ ปฏิรูปการศึกษา แต่การศึกษาก็ยังเป็นแบบเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในทางตรงกันข้ามเทคโนโลยีหรือวิทยาการต่าง ๆ เติบโตอย่างก้าวกระโดดแต่เรากลับไม่สามารถนำมาใช้ได้ ในยุคที่เทคโนโลยีเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดด ในทางการศึกษาเริ่มมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้อย่างเต็มรูปแบบมากขึ้น จากวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกของโรค

ระบอบ Covid-19 ทำให้เกิดปรากฏการณ์การเรียนรู้ในระบบออนไลน์การขึ้น ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ดีและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องด้วยบุคคลที่เป็น New generation รุ่นใหม่ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการนำไปสู่นวัตกรรมต่าง ๆ การส่งต่อวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การค้าหรือแม้กระทั่งศิลปะ เหตุนี้เอง จึงควรนำจุดแข็งของเสรีภาพทางการศึกษาเข้ามาเป็นตัวช่วยเร่งกระบวนการทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่กำลังทำการศึกษา การเพิ่มทางเลือกอีกลักษณะ คือ การเปิดเรียนคอร์สเรียนออนไลน์ ในลักษณะของผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพหรือวิชาการนั้น ๆ โดยให้ผู้ที่มีสนใจเข้ามาศึกษาได้ อาจเป็นในลักษณะ 1 By 1 หรือการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมให้แก่ผู้เรียน การจัดทำหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนได้ลองมีประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนควรเป็นโทรศัพท์ ที่หากเขาต้องการ Applications ในรูปแบบใดต้องให้เขาโหลด Applications ในรูปแบบนั้น ครูควรเป็นผู้ชี้แนะคอยชี้แนะถึงวิธีการนำชุดข้อมูลที่คุณศึกษาที่มีความสนใจไปใช้อย่างถูกวิธีเท่านั้น เป็นลักษณะการศึกษารูปแบบหนึ่งในประเทศญี่ปุ่นมีการออกแบบอาคารการเรียนรู้ขึ้น โดยนำผู้เชี่ยวชาญศาสตร์แต่ละแขนงเข้าไว้ด้วยกัน แล้วให้ผู้เรียนได้เข้าไปลองเลือกเรียนในสิ่งตนสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นหาตนเองอย่างแท้จริง ว่าเรามีความสนใจที่จะทำอะไร นับเป็นการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริงหาเปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถึงจะมีการเปิดสอนวิชาชีพต่าง ๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบเอกสาร ทฤษฎีที่มากกว่าการปฏิบัติ เพื่อยืดเวลาให้เท่ากับการศึกษาในภาคสามัญ

บทความนี้จึงพยายามศึกษาและรวบรวม จุดเด่นระบบการศึกษาของแต่ละประเทศโดยนำหลักพุทธธรรมเข้ามาเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนกระบวนการต่าง ๆ ให้พัฒนาได้สู่นวัตกรรมที่มีชื่อว่า นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ : เพื่ออนาคตไทย เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงระบบการศึกษา

หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา 3 ประการ คือ 1. อธิศีลสิกขา 2. อธิจิตสิกขา 3. อธิปัญญาสิกขา การพัฒนาด้านศีล การพัฒนาด้านพฤติกรรม หรือศีล จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตทั้งของคนหมู่มากในสังคมจะได้เกื้อกูลกัน การฝึกอบรมศีลนั้น มีจุดประสงค์ถึงการขัดเกลาร่างกายและจิตใจ เปรียบดังเกราะป้องกันจากกิเลสตัณหาต่าง ๆ ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “เนกขัมมะ ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ก้นกามฉันทะ ความสำรวม ชื่อว่า อธิศีลสิกขา อพยابาท ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ก้นพยابาท อรหัตตมรรค ชื่อว่า สีลวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ก้นกิเลสทั้งปวง”

การพัฒนาด้านจิตใจ การมีจิตที่สมบูรณ์ด้วยคุณธรรม ความดีงามสมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพ มีความเข้มแข็งมั่นคง และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพ มีความเบิกบานผ่องใส สงบสุข การฝึกอบรมจิตนั้น มุ่งเน้นที่ความตั้งมั่นแห่งจิต, การทำใจให้สงบแน่วแน่ เพื่อให้ จิตบริสุทธิ์ ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นกลาง ปราศจากอคติ ดังที่แสดงในมาติกาภา คัมภีร์ปฏิสัมภิทามรรคว่า “ชื่อว่าจิตตวิสุทธิ เพราะมีความหมายว่า ไม่ฟุ้งซ่าน, ความไม่ฟุ้งซ่าน ชื่อว่า อธิจิตสิกขา”

การพัฒนาปัญญา การพัฒนาตนให้มีความฉลาด มีสติปัญญา ในเบื้องต้นจะต้องรู้จักหาผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไปที่ดีที่เกื้อกูล ซึ่งจะชักจูงหรือกระตุ้นให้เกิดปัญญาได้ด้วยการฟัง การสนทนา ปรึกษา ซักถาม การอ่านการค้นคว้า ตลอดจนการรู้จักเลือกใช้

สื่อมวลชนให้เป็นประโยชน์ซึ่งเรียกว่าองค์ประกอบภายนอกที่ดีนั่นเอง การฝึกอบรมปัญญานั้น มุ่งเน้นที่การรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เพื่อให้เกิดความเห็นที่บริสุทธิ์ จึงจะสามารถทำลายกิเลสได้ ดังแสดงในมาติกาเถา คัมภีร์ ปฏิสัมภิทา มรรคว่า “ชื่อว่าทวิวิสุทธิ” เพราะมีความหมายว่าเห็น.... ความเห็นชื่อว่า อธิปัญญาสิกขา

การจะพัฒนาจิตและปัญญาได้นั้นต้องอาศัยการภาวนา ซึ่งภาวนา การทำให้มีขึ้นเป็นขึ้น, การทำให้เกิดขึ้น, การเจริญ, การบำเพ็ญ

1. การฝึกอบรมตามหลักพระพุทธศาสนามีสองอย่างคือ

1.1 สมถภาวนา ฝึกอบรมให้เกิดความสงบ

1.2 วิปัสสนา ฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจเป็นจิตร, อีกนัยหนึ่งจัดเป็นสองเหมือนกัน

คือ

1.2.1 จิตตะภาวนา คือการฝึกจิตใจ ให้เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมความเข้มแข็ง มั่นคง เบิกบาน สงบสุขผ่องใส ด้วยความเพียรสติและสมาธิ

1.2.2 ปัญญาภาวนา คือการฝึกอบรมเจริญปัญญาให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง จนมีจิตใจเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำ ด้วยกิเลสและความทุกข์

2. การเจริญสมถกรรมฐานเพื่อให้เกิดสมาธิมี 3 ขั้นคือ

2.1 บริกรรมภาวนา ภาวนาขั้นเตรียมคือกำหนดอารมณ์กรรมฐาน

2.2 อุปจารภาวนา ภาวนาขั้นจวนเจียนคือเกิดอุปจารสมาธิ

2.3 อัปปนาภาวนา ภาวนาขั้นแน่วแน่คือเกิดอัปปนาสมาธิขั้นสู่ฌาน

ระบบการศึกษาของต่างประเทศ

ระบบการศึกษาของประเทศฟินแลนด์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. ไม่มีข้อสอบกลาง เพื่อใช้วัดผลก่อนเข้าเรียน ให้อิสระโรงเรียนวัดผลเอง 2. ครู คือหัวใจสำคัญ ของระบบการศึกษาที่ดี 3. สร้างบรรยากาศของความร่วมมือกัน ไม่ใช่แข่งขันกัน 4. สร้าง IQ ไม่สำคัญเท่าสร้าง EQ 5. ยืดเกณฑ์อายุแรกเริ่มเข้าเรียน ให้ใช้ชีวิตเป็นเด็กน้อยได้นานขึ้น 6. แค่นี้ไม่ต้องตื่นไปโรงเรียนแต่เช้า ความสุขก็เพิ่มขึ้น 7. การบ้านน้อยลง ให้เด็กได้ใช้เวลาหลังเลิกเรียนกับครอบครัวได้นานขึ้น

ระบบการศึกษาของประเทศสิงคโปร์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. การวางโครงสร้างของระบบการศึกษาที่ดี 2. มีจุดเด่นได้แก่การเรียนสองภาษา 3. มีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้นักเรียนได้เรียนเป็นภาษาอังกฤษ 4. รัฐให้ความช่วยเหลือเด็กนักเรียนจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ 5. รัฐสนับสนุนหลักสูตร Special Education Schools 6. หลักสูตรการเรียนในระดับประถมและมัธยมศึกษาของสิงคโปร์เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ

ระบบการศึกษาของประเทศเกาหลีใต้สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. การสอนห้องเรียนพิเศษ ให้แก่เด็กที่มีความสามารถทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ 2. ปลุกฝังค่านิยมเกี่ยวกับการสอบนั้นสำคัญ 3. ครูคือคนสำคัญในการขับเคลื่อน

ระบบการศึกษาของประเทศญี่ปุ่นสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. คุณลักษณะที่ดีต้องมาก่อนความรู้ - ไม่มีการสอบจนถึง 10 ขวบ 2. โรงเรียนในญี่ปุ่นส่วนใหญ่ไม่มีการโรงหรือผู้ดูแล 3. นักเรียนทุกคนจะได้รับประทานอาหารมื้อเที่ยง พร้อมกันในห้องเรียนของตัวเอง 4. โรงเรียนญี่ปุ่นในหลายๆที่ มีกฎให้นักเรียนต้องเดินทางไปโรงเรียนด้วยตนเอง 5. มีการสอนให้เขียนบทกวี และการเขียนอักษรโบราณด้วยฟูกัน 6. ปีการศึกษาเริ่มต้นที่ 1 เมษายน-ฤดูที่ซากุระบาน 7. หลังเลิกเรียน จะมีการ workshops เด็กนักเรียน และนิยมมากในญี่ปุ่น 8. นักเรียนต้องสวมเครื่องแบบ 9. อัตราการเข้าเรียน 99.99%

ระบบการศึกษาของประเทศเนเธอร์แลนด์สามารถสรุปได้ดังนี้ 1. เนเธอร์แลนด์ดินแดนแห่งการศึกษา-รัฐบาลจะให้อิสระแก่โรงเรียน 2. สามารถวิจารณ์การสอนได้ 3. Program School ann Zet - โปรแกรมที่ให้ครูช่วยกันทำแผนการสอน 4. ความอิสระเป็นหัวใจสำคัญ - ครูจะเปิดโอกาสให้นักเรียนทำสิ่งที่เขาถนัด

ระบบการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. การศึกษาของอเมริกาได้รับการยอมรับในระดับโลก มีสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงมากมาย เช่น Harvard University, MIT, Stanford University 2. ได้รับโอกาสการศึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นสื่อในการเรียนการสอน 3. หลักสูตรมีให้เลือกเรียนหลากหลาย และมีสถาบันให้เลือกมากมาย 4. เปิดกว้างทางความคิด ให้อิสระทางความคิดอย่างเต็มที่ ทำให้มีอิสระในการแสดงออก 5. ได้เรียนรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีไปพร้อมกัน ซึ่งอเมริกาถือเป็นประเทศที่มีความเจริญอันดับต้นๆ ของโลก และมีการแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อเป็นประสบการณ์ในการประยุกต์ใช้ในอนาคต 6. เด็กที่มาศึกษาต่อที่อเมริกาจนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสถาบันที่กำหนดสามารถขอสิทธิในการอาศัยอยู่ที่อเมริกาได้อีก 1 ปี เพื่อหาประสบการณ์การทำงาน

ระบบการศึกษาของประเทศอังกฤษสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. หลักสูตรมุ่งดึงศักยภาพของเด็ก - การเรียนของอังกฤษจะเน้นให้เด็กได้คิดและตั้งคำถาม 2. ส่งเสริมการทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม 3. ห้องเรียนเล็ก ครูดูแลนักเรียนทั่วถึง-ห้องเรียนในอังกฤษมีนักเรียนประมาณ 12 – 15 คน 4. สถาบันการศึกษามีมาตรฐาน ได้รับการยอมรับทั่วโลก-มีมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดอันดับให้มีคุณภาพระดับ Top 10 ของโลก

นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ : เพื่ออนาคตไทย

การจะขับเคลื่อนประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นั้นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยระบบการศึกษาเป็นพื้นฐาน เนื่องด้วยศึกษานั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยชาติ และมวลมนุษย์ก็อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวและสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อให้เรียนรู้ จดจำ นำไปใช้และพัฒนาต่อยอดการเรียนรู้นั้นขึ้นไปเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อการขับเคลื่อนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง จึงขอเสนอ นวัตกรรม การศึกษาเชิงพุทธ : เพื่ออนาคตไทย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยพื้นฐาน การพัฒนาระบบการศึกษาได้ จุดโฟกัสแรกไม่ควรเป็นระบบการศึกษา โครงสร้าง หรือแม้กระทั่งตัวผู้สอน จุดที่เราต้องพัฒนาประการแรก สามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ มิติแรก ตัวผู้ศึกษา คุณภาพชีวิตของตัวผู้เรียน ปัจจัย 4 ที่จำเป็นพื้นฐานต่อผู้เรียน การช่วยเหลือหรือมอบทุนการศึกษานั้นเป็นทางเลือกที่ค่อนข้างจะตอบโจทก์ของปัญหา หากไม่มีการสอบเพื่อได้ทุนนั้น ตัวชีวิตที่ถูกต้อง คือ เด็กคนนั้นมีความขยัน ซื่อสัตย์ รัฐบาลควรบริหารในส่วนนี้มากกว่าการบริหารระบบการศึกษา คือ ระบบความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา มิติที่ 2 ครูผู้สอน ครูมักจะเป็นแพะรับบาปในสถานการณ์ของจุดต่างพร้อยในระบบการศึกษาทั้งที่ครูเป็นเพียงผู้รับคำสั่งจากโรงเรียนและกระทรวงต่าง ๆ อีกลำดับ ดังนั้น นวัตกรรม การศึกษานี้ รัฐบาลควรให้สิทธิเสรีภาพในการจัดการกับหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนของตนเอง โรงเรียนควรให้อำนาจในการตัดสินใจกับผู้สอนในการออกแบบหลักสูตรให้แก่นักเรียนของตนเอง ด้วยเหตุนี้เอง ครูจึงเปรียบเสมือนเข็มทิศที่แท้จริงสำหรับนักเรียน แต่ในประเทศไทย คุณภาพชีวิตและสวัสดิการของครูยังมีอัตราการตอบแทนที่ยังไม่ดีนักหากเทียบกับ สายงานอาชีพอื่น ๆ ทั้งที่ครู คืออาชีพที่จะสร้าง พืชผลทางทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ดังนั้น ค่าตอบแทนและสวัสดิการต่าง ๆ ทางรัฐบาลต้องดูแลอย่างทั่วถึง

2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งในสถานศึกษาและห้องเรียน ต้องเปิดกว้างมากขึ้น การศึกษาในปัจจุบันถูกจำกัดให้อยู่ภายในห้อง สี่เหลี่ยมห้องหนึ่ง การให้ทุกคนนั่งรวมกันและสอนในสิ่งเดียวกัน สภาพแวดล้อมทางกายภาพในนวัตกรรมการศึกษานั้น ต้องเป็นในลักษณะที่เปิดกว้างโดยไม่มีรูปแบบจำกัดที่ตายตัว อาจเป็นในลักษณะของลานกว้างที่มีต้นไม้ โดยให้ผู้ศึกษาลงทำการศึกษาค้นคว้าว่า ต้นไม้แต่ละชนิดจะเติบโตได้อย่างไร ในพื้นดินแบบไหน จำลองสถานการณ์ที่จะสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตจริง

3. อำนาจ โรงเรียนต้องมีเสถียรภาพทางอำนาจในการตัดสินใจในการออกแบบหลักสูตร โดยไม่ต้องขึ้นตรงต่อรัฐบาล การออกแบบหลักสูตรไม่ควรเป็นอำนาจของคนที่คิดว่าแบบนี้ดี แบบนั้นดี ทั้งที่ไม่เคยอยู่ในสถานการณ์แบบนั้นจริง ๆ รัฐบาลควรให้สิทธิอำนาจโดยชอบธรรมแก่โรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนสามารถมอบหมายสิทธิและอำนาจไปสู่ ครูผู้สอนโดยตรง เนื่องด้วยการอยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนนั้น ผู้สอนจะสามารถเข้าใจถึงความสามารถและความถนัดของผู้เรียน พร้อมทั้งสามารถออกแบบหลักสูตรที่มีความจำเป็นต่อศักยภาพที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น

4. การคัดเลือกครู ครูผู้สอนนับเป็นอาชีพที่มีเกียรติในการสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ โดยเฉลี่ยเวลาของมนุษย์ทั่วไปในช่วงเด็กและวัยรุ่นจะอยู่ที่สถานศึกษา ดังนั้นผู้ที่จะชี้นำถึงเป้าหมาย หรือคอยเสริมสร้างช่องทางที่มีอยู่ของแต่ละบุคคล ก่อนนำไปสู่การปฏิบัติหรือดำรงชีวิต ต้องเป็นครูที่มีความสามารถในการวิเคราะห์ มองสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนมี หากมีส่วนที่ตนไม่มีความเชี่ยวชาญก็สามารถชี้แนะให้ผู้ศึกษาดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง การคัดเลือกครูอีกรูปแบบหนึ่ง คือการนำผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขาวิชามารวมกัน โดยให้นักเรียนสามารถเลือกได้ว่าตนมีความสนใจสาขานี้ เราก็เข้าไปศึกษา

5. เสรีภาพทางการเชื่อมต่อ ในยุคที่เทคโนโลยีเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดด ในทางการศึกษาเริ่มมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้อย่างเต็มรูปแบบมากขึ้น จากวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกของโรคระบาด Covid-19 ทำให้เกิดปรากฏการณ์การเรียนในระบบออนไลน์การขึ้น ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ดีและเป็นจุดเริ่มต้นการการพัฒนา

ระบบการศึกษาอย่างแท้จริง เนื่องด้วยบุคคลที่เป็น New generation รุ่นใหม่ทั่วโลก สามารถติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการนำไปสู่นวัตกรรมต่าง ๆ การส่งต่อวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การค้าหรือแม้กระทั่งศิลปะ เหตุนี้เอง จึงควรนำจุดแข็งของเสรีภาพทางการศึกษาเข้ามาเป็นตัวช่วยเร่งกระบวนการทางการเรียนรู้ให้แก่ผู้ที่กำลังทำการศึกษา การเพิ่มทางเลือกอีกลักษณะ คือ การเปิดเรียนคอร์สเรียนออนไลน์ ในลักษณะของผู้เชี่ยวชาญในวิชาชีพหรือวิชาการนั้น ๆ โดยให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาได้ อาจเป็นในลักษณะ 1 By 1 หรือการเรียนรู้แบบกลุ่มเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมให้แก่ผู้เรียน

6. อิสระทางความคิด ความถนัดนำไปสู่วิชาชีพ สามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติ มิติแรก คือ ผู้ที่ทำการศึกษ ต้องเคารพและให้เกียรติจินตนาการของตนเอง มีความกล้าที่จะแสดงออกถึงจุดยืนที่ตนเองมีความสนใจ มีคำกล่าวที่ว่าเราจะมองเห็นหนทางข้างหน้าได้อย่างชัดเจน ต่อเมื่อเรายืนอยู่บนบ่าของยักษ์ ยักษ์ในที่นี้หมายถึงบุคคลที่เคยผ่านโลกมาแล้วฝากองค์ความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง ด้วยเหตุนี้เอง การจะสร้างกระบวนการคิดที่ถูกต้องและลดข้อบกพร่องบุคคลที่เป็น New generation รุ่นใหม่ ควรนำเอาองค์ความรู้ของบุคคลที่เคยผ่านสถานการณ์เหล่านั้น เข้ามาปรับใช้ มิติที่ 2 การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงกระบวนการศึกษาและวิธีการสอนในรูปแบบที่เขาต้องการ การจัดทำหลักสูตรที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือประสบการณ์ใหม่ ๆ ในการเรียนมากขึ้น ผู้เรียนควรเป็นโทรศัพท์ ที่หากเขาต้องการ Applications ในรูปแบบใดต้องให้เขาโหลด Applications ในรูปแบบนั้น ครูควรเป็นผู้ชี้นำคอยชี้แนะถึงวิธีการนำชุดข้อมูลที่ผู้ศึกษามีความสนใจไปใช้อย่างถูกวิธีเท่านั้น เป็นลักษณะการศึกษารูปแบบหนึ่งในประเทศญี่ปุ่นมีการออกแบบอาคารการเรียนรู้ขึ้น โดยนำผู้เชี่ยวชาญศาสตร์แต่ละแขนงเข้าไว้ด้วยกัน แล้วให้ผู้เรียนได้เข้าไปลองเลือกเรียนในสิ่งตนสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นหาตนเองอย่างแท้จริง ว่าเรามีความสนใจที่จะทำอะไร นับเป็นการแก้ไขปัญหาย่างแท้จริงหาเปรียบเทียบกับ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ถึงจะมีการเปิดสอนวิชาชีพต่าง ๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบเอกสาร ทฤษฎีที่มากกว่าการปฏิบัติ เพื่อยืดเวลาให้เท่ากับการศึกษาในภาคสามัญ

7. การร่วมมือกัน ระบบการศึกษาในยุคปัจจุบันจะเน้นการเรียนการสอนในลักษณะของการแข่งขันกันในห้อง 4 เหลี่ยม ว่าใครมีความจำที่ดีกว่ากัน ใครนั่งจำหนังสือที่ไม่มีความจำเป็นในการดำรงชีวิตได้มากกว่ากัน นำไปสู่การเป็นมนุษย์คอมพิวเตอร์ที่มีความจำเป็นเลิศ วิธีการแก้ไขจุดนี้คือ การสร้างสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งจากผู้สอน หรือการให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นที่ตนมีความสนใจ แล้วทำข้อตกลงกันภายในห้องว่าเรื่องที่เสนอมีความน่าสนใจและมีประโยชน์เพียงใด แล้วนำไปสู่การทำงานร่วมกัน ศึกษาหาแนวทาง แห้ววิธีการต่าง ๆ ของสิ่งที่ศึกษาร่วมกัน การร่วมมือในอีกมิติหนึ่ง คือ การสร้างโปรแกรมการเชื่อมต่อระหว่างครู ในการช่วยกันออกแบบหลักสูตร การแลกเปลี่ยนวิธีการและมุมมองทางความคิด เพื่อศึกษาถึงข้อบกพร่องหรือวิธีการรับมือในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดหลักสูตรหรือนวัตกรรมทางการศึกษาในมิติที่แตกต่างกันออกไป การจัดทำหลักสูตรเพื่อรองรับความต้องการของผู้ศึกษาย่อมเป็นงานที่ยาก ทางออกคือการร่วมกันแชร์ประสบการณ์ระหว่างผู้สอน ทางรัฐบาลและโรงเรียนเองก็ควรมีส่วนรวมในการสนับสนุนปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตหรือการสอนต่าง ๆ ในด้านของงบประมาณด้วยเช่นกัน

8. ความรับผิดชอบ ความรับผิดชอบไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบของการสั่งการบ้านแล้วนักเรียนคนใดทำงานมาส่ง วิธีการที่จะปลูกจิตสำนึกถึงความรับผิดชอบที่ง่ายที่สุด คือ การให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการ

ดูแลความสะอาดของโรงเรียน การปลูกจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวโดยไม่ต้องมีพื้นที่ที่กำหนดตายตัว เช่น การจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่ต้นไม้ โครงการการปลูกป่าค้อยช้างเป็นหนึ่งในโครงการที่ดูมองว่าเป็นโครงการที่ดี แต่แท้จริงคือการทำลายธรรมชาติอย่างแท้จริง การเข้าไปในป่าถางป่า โคนต้นไม้ เพื่อปลูกต้นไม้ให้เรียงเป็นแถว ไม่นับว่าเป็นการฟื้นฟู การจะฝึกความรับผิดชอบอย่างง่ายและยังเป็นผลดีสิ่งแวดล้อม คือการให้นักเรียนปลูกต้นไม้คนละหนึ่งต้นแล้วให้นักเรียนดูแลต้นไม้ต้นนั้น โดยก่อนจะปลูกต้องทำการศึกษาวีธีและกระบวนการเพื่อมาเสนอแล้วจึงลงมือทำ การประเมินคะแนนจะอยู่ที่ความใส่ใจไม่ใช้การท่องจำ จุดสำคัญที่เราจะได้นอกจากสภาพแวดล้อมแล้ว ยังได้ฝึกจิตสำนึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

9. กระบวนการจัดการปัญหา การดำรงชีวิตภายในโลกแห่งความเป็นจริง ปัจจัยสำคัญไม่ได้ขึ้นอยู่กับความทรงจำอันเป็นเลิศเพียงเท่านั้น ปัจจัยที่จะส่งผลให้ชีวิตของเราดำเนินไปในทิศทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดและวิธีการในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากข้อมูลที่เป็น Internet network ทำให้บุคคลที่เป็น New generation รุ่นใหม่ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างง่ายดาย แต่สิ่งที่ทำให้กระบวนการคิดของ New generation ไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรเนื่องด้วยการรู้จักแยกแยะหรือหลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับ ผู้สอนจึงควรเป็นผู้ชี้แนะถึงวิธีการตัดสินใจในการเชื่อข้อมูล หรือควรศึกษาข้อมูลให้ถึงแก่นกลางของข้อมูลชุดนั้นจริง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจและนำข้อมูลชุดนั้นไปสู่การปฏิบัติ

10. การสื่อสาร ในยุคสมัยที่การสื่อสารเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เสรีภาพทางความคิด แต่มนุษย์ต่างใช้ภาษาของตนเองในการสื่อสารภายในสังคมของตนเองเพื่อเกิดความเข้าใจกันในกลุ่ม การที่จะรับเอาชุดความคิดหรือวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามานั้นต้องอาศัยภาษาเป็นสื่อกลาง ดังนั้นต้องมีการสอนในลักษณะของภาษาที่สอง การเรียนโดยนำผู้สอนที่เป็นเจ้าของภาษาโดยการสร้างพื้นที่สำหรับภาษานั้นโดยเฉพาะเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ โดยรูปแบบการเอาตัวรอดเป็นต้น

11. ระบบการสอน การได้เรียนรู้หรือกระทำในสิ่งที่ตนถนัด ย่อมพบกับความสุขได้ง่ายกว่าการทำในสิ่งที่ตนไม่ต้องการ แต่การเรียนรู้ไม่ควรหยุดนิ่งอยู่ภายใต้ของคำว่าชอบหรือไม่ชอบ ผู้สอนควรนำเสนอถึงชุดความรู้ใหม่ ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ผู้ทำการศึกษาเกิดแรงบันดาลใจใหม่ ๆ ในการเรียนรู้ การเรียนรู้รอบด้าน ในท้ายที่สุดความรู้ทั้งหมดจะตกตะกอนเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตของผู้เรียนเอง

12. กระดาษและเอกสาร ระบบการสอนในปัจจุบันควรจะอยู่ในลักษณะที่ต้องหันหลังให้กับงานที่เป็นกระดาษหรือเอกสารประกอบการเรียนรู้ที่เกินความจำเป็น การเรียนหนังสือ ที่สอนได้ครึ่งเล่มแต่ออกข้อสอบด้วยวิทยาการของเทคโนโลยีในยุคสมัยปัจจุบัน ควรเป็นลักษณะของวิดีโอในการเป็นสื่อการสอนที่สามารถเข้าถึงได้ทุกสถานการณ์ หรือการสอนในรูปแบบ Google classroom ที่ให้ทุกคนสามารถเชื่อมต่อกันผ่านออนไลน์ โดยมีการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ และมีลิงค์เอกสารประกอบการสอน

ปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมการศึกษาเชิงพุทธ : เพื่ออนาคตไทย

1. ศิล (การฝึกอบรมทางกายวาจา) การนำศีลเข้ามาเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการศึกษา แบ่งออกได้ 3 มิติ 1. มิติของผู้ศึกษา ต้องให้ความเคารพต่อความรู้สึกนึกคิดการตัดสินใจของตนเอง การกระทำหรือคำพูดต่าง ๆ ย่อมมีผลทางกายภาพ การเคารพกฎที่ตั้งขึ้น ให้เกียรติแก่บุคคลรอบข้าง เช่น

เพื่อนร่วมชั้นหรือครูผู้สอน การฝึกบางอย่างที่เป็นประโยชน์แต่อาจ ทำให้สำเร็จได้ยากในครั้งแรก ธรรมชาติของกิเลสวิสัยของมนุษย์ย่อมมีโทษออกมาฉะนั้น เราต้องควบคุมกายและวาจาของตนเสมอ 2. มิติของผู้สอน ผู้สอนต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู เคารพให้เกียรติตนเองและผู้ที่ตนกำลังถ่ายทอดองค์ความรู้ พร้อมทั้งต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ มองสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนมี หากมีส่วนที่ตนไม่มีความเชี่ยวชาญก็สามารถชี้แนะให้ผู้ศึกษาดำเนินไปในทางที่ถูกต้อง 3. มิติของรัฐบาล ต้องคอยช่วยเหลือสนับสนุนปัจจัยจำเป็นพื้นฐานประการต่าง ๆ ให้แก่บุคลากรทางการศึกษารวมไปถึงผู้ศึกษาที่ด้อยโอกาสด้วย

2. จิต(การฝึกอบรมความจิตใจ) การนำจิตเข้ามาเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา แบ่งออกได้ 3 มิติ 1. มิติของผู้ศึกษา ผู้ศึกษาต้องฝึกอบรมจิตใจของตนเองอยู่เสมอ มีความตั้งใจ ตั้งมั่นในการเรียนหรืองานที่ตนได้รับมอบหมาย 2. มิติของผู้สอน ต้องเป็นผู้ที่มีความอดทน ตั้งมั่นในงานที่ตนทำ กระบวนการพัฒนาของทางพุทธศาสนาจะมุ่งถึงการพัฒนาจากตนเอง ออกไปสู่ภายนอก เมื่อตนเองสามารถขัดเกลากิจใจของตนเองให้มีความตั้งมั่น มีสมาธิในงานที่ตนทำแล้ว ย่อมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่คนรอบข้าง ผู้สอนควรเป็นแม่แบบที่ดีและสามารถชี้นำช่องทางในแก่ผู้ศึกษาได้

ปัญญา (การฝึกอบรมกระบวนการคิด)การนำจิตเข้ามาเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษา แบ่งออกได้ 3 มิติ 1. มิติของผู้ศึกษา การรู้จักแยกแยะกระบวนการรับชุดข้อมูลต่าง ๆ ที่ตนได้เรียนรู้ เนื่องการเข้าถึง Internet network สามารถเข้าถึงกันได้อย่างสะดวกมากขึ้นกว่ายุคสมัยที่ผ่านมา ดังนั้นจุดโฟกัสสำคัญคือการที่เราจะสามารถแยกแยะชุดข้อมูลโดยใช้กระบวนการคิด ว่าควรนำชุดความรู้ที่ตนได้ไปใช้ในสถานการณ์แบบใด 2. มิติของผู้สอน ควรสร้างสถานการณ์ จำลองหรือถามถึงสถานการณ์ที่ค้นพบในปัจจุบันว่าผู้เรียนมีวิธีการแก้ไขปัญหอย่างไรปัจจัยสำคัญไม่ได้ขึ้นอยู่กับความทรงจำอันเป็นเลิศเพียงเท่านั้น ปัจจัยที่จะส่งผลให้ชีวิตของเราดำเนินไปในทิศทางใดนั้น ขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดและวิธีการในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากข้อมูลที่เป็น Internet network ทำให้บุคคลที่เป็น New generation รุ่นใหม่ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างง่ายดาย แต่สิ่งที่ทำให้กระบวนการคิดของ New generation ไม่ได้ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรเนื่องด้วยการรู้จักแยกแยะหรือหลั่นกรองข้อมูลที่ได้รับ ผู้สอนจึงควรเป็นผู้ชี้นำถึงวิธีการตัดสินใจในการเชื่อข้อมูลหรือควรศึกษาข้อมูลให้ถึงแก่นกลางของข้อมูลชุดนั้นจริง ๆ ก่อนที่จะตัดสินใจและนำข้อมูลชุดนั้นไปสู่การปฏิบัติ

สรุป

การจะขับเคลื่อนประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์นั้นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยระบบการศึกษาเป็นพื้นฐาน เนื่องจากการศึกษานั้นเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษยชาติ และมวลมนุษย์ก็อาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ผ่านกระบวนการเรียนรู้จากสิ่งที่อยู่รอบตัวและสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อให้เรียนรู้ จดจำ นำไปใช้และพัฒนาต่อยอดการเรียนรู้นั้นขึ้นไปเรื่อยๆ ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อการขับเคลื่อนทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ได้จริง จึงขอเสนอนวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ : เพื่ออนาคตไทย สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้ 1. ปัจจัยพื้นฐาน 2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ 3. อำนาจ 4. การคัดเลือกครู 5. เสรีภาพทางการเชื่อมต่อ 6. อิสระทางความคิด 7. การร่วมมือกัน 8. ความรับผิดชอบ 9. กระบวนการจัดการปัญหา 10. การสื่อสาร 11. ระบบการสอน 12. กระดาษและเอกสาร โดยอาศัยปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมนวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ : เพื่ออนาคตไทย 1. ศील (การฝึกอบรมทางกายวาจา) 2. จิต (การฝึกอบรมความจิตใจ) 3. ปัญญา (การฝึกอบรมกระบวนการคิด)

บรรณานุกรม

- ธนภัทร จันทรเจริญ, **การจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาไทย 4.0 LEARNING MANAGEMENT FOR THAI EDUCATIONS 4.0**, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีที่ 13 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2562 : 217.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม(ฉบับเดิม)**, พิมพ์ครั้งที่ 11 , (กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว, 2544), หน้า 371.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมานุญชีวิตพุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม**, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2547), หน้า 55.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ**, พิมพ์ครั้งที่ 9,(กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, 2540), หน้า 80.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ 17, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554), หน้า 172.
- วรภาพ ดำจับ, **สื่อสังคมออนไลน์กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 Social Media for Teaching and Learning in the 21st Century**, วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2562 : 143.
- วิลาสินี วัฒนมงคล, **วิกฤตการศึกษาไทยในยุค 4.0**, วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561 : 429.
- Niratchaphorn Duangmoon, **เจาะลึก “การศึกษาของประเทศสิงคโปร์” อะไรทำให้ที่นี่มีระบบการศึกษาดีอันดับต้นๆ ของโลก**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.scholarship.in.th/singapore-education/>, สืบค้นเมื่อ 6/1/2563.
- P' แพนว AdmissionPremium, **ข้อดีที่คุณต้องอยากรู้ เมื่อจะไปเรียนต่อที่อเมริกา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.admissionpremium.com/studyabroad/news/2866> ,สืบค้นเมื่อ 7/1/2563.
- Praornpit Katchwattana, **ทำไม การศึกษาฟินแลนด์ ทำน้อยแต่ได้มาก ? คำตอบพร้อมใช้ ปฏิรูปการศึกษาไทยให้เดินถูกทาง**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.salika.co/2018/10/03/finland-education-model-adapt-thai/>, สืบค้นเมื่อ 5/1/2563.
- Wealth Me Up, **“อังกฤษ” ต้นแบบการศึกษาโลก**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://wealthmeup.com/20-06-05-england/>, สืบค้นเมื่อ 7/1/2563.
- yuwadee, **10 เหตุผลที่ทำให้ระบบการศึกษาญี่ปุ่น ถูกยกย่องมากที่สุดในเอเชีย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://teen.mthai.com/education/115771.html>, สืบค้นเมื่อ 7/1/2563.